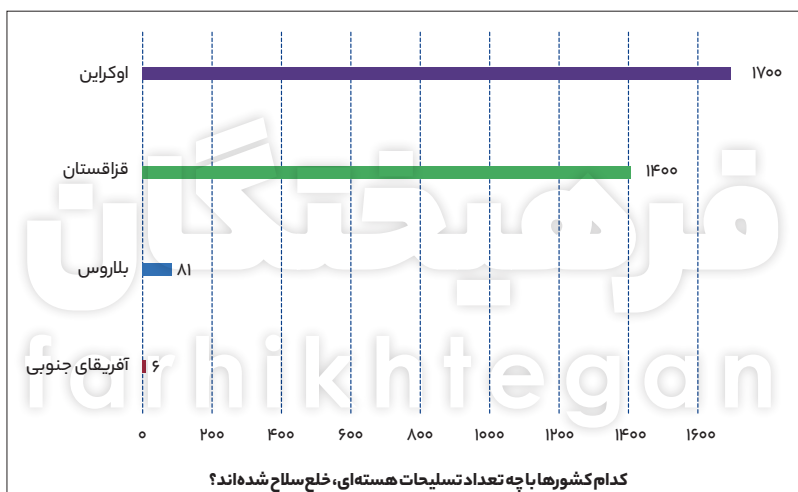
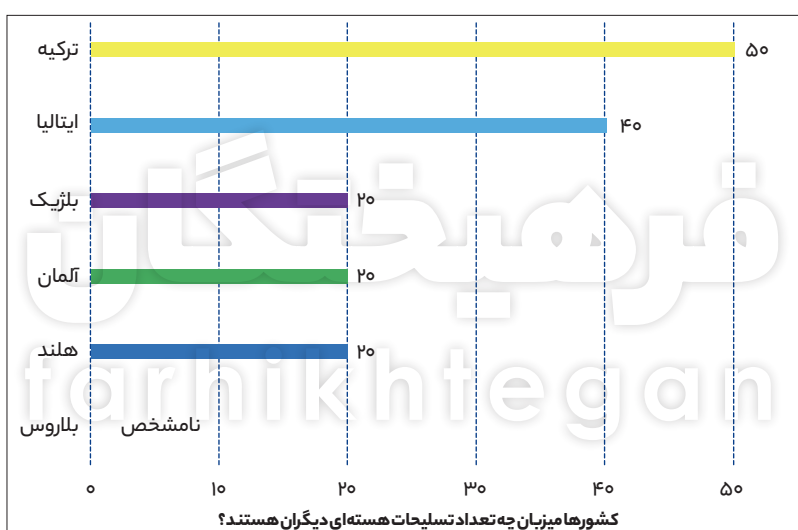
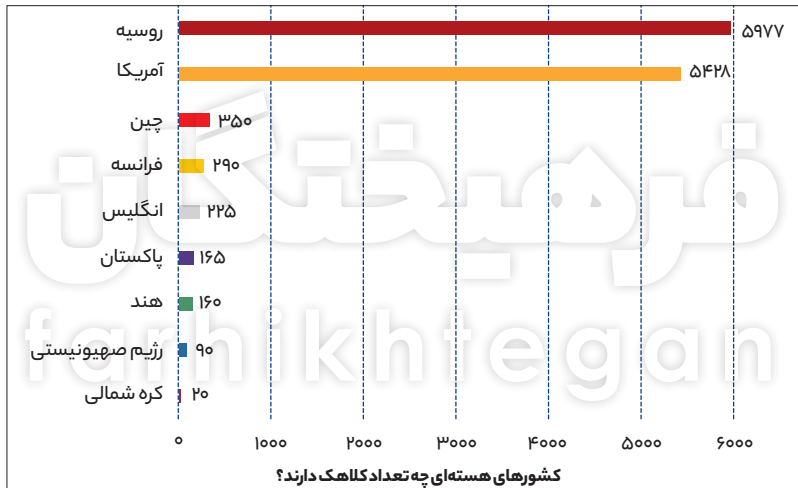

استقرار تسلیحات هسته‌ای روسیه در بلاروس و تمایل اوکراین، کره جنوبی، ژاپن و تایوان به سلاح هسته‌ای؛ این پدیده در حال تبدیل شدن به یک اپیدمی جهانی است

اپیدمی هسته‌ای

می‌تواند پایان نظام تک‌قطبی را نشان داده و حتی تصور تشکیل یک نظام دوقطبی با حضور آمریکا و چین را نیز محو سازد. در نظام دوقطبی رقابت تسلیحات هسته‌ای مابین شوروی و آمریکا به عنوان دو ابرقدرت بود. در جهان تک‌قطبی علی‌رغم هسته‌ای شدن هند و پاکستان، این رقابت منطقه‌ای ابعاد جهانی به خود نگرفت. امروز اما رقابت تسلیحات هسته‌ای تنها مابین ابرقدرت‌ها نیست بلکه در سراسر جهان در حال ظهور است. یک شتاب‌دهنده بزرگ در راه هسته‌ای شدن جهان، جنگ اوکراین است؛ نبردی که واشنگتن با تحریک کی‌یف علیه مسکو، آن را برانگیخت. با حمله روسیه به عنوان کشوری هسته‌ای به اوکراین به عنوان کشوری غیر هسته‌ای، کی‌یف به بهره‌مندی از تسلیحات هسته‌ای علاقه‌مند شده و همزمان دولت‌های دیگری نیز که خود را یک اوکراین می‌بینند، مانند کره جنوبی و به ویژه تایوان که زیر تهدید کره شمالی و چین قرار دارند، به هسته‌ای شدن نگاه دارند. از نگاه این دولت‌ها، هسته‌ای شدن به آنها اجازه می‌دهد ضمن ممانعت از مورد حمله قرار گرفتن از سوی دیگران به ویژه قدرت‌های مجاورشان، از خطر هسته‌ای نیز در امان بمانند. در پرونده اوکراین این کشور هرچند مورد حمله قرار گرفته اما احتمال دارد روسیه در صورت بروز تنگنا در درگیری‌ها، دست به استفاده از تسلیحات هسته‌ای برای گشایش در جنگ بزند. به‌طور ویژه‌ای امروز صحبت از هسته‌ای شدن ژاپن، کره جنوبی و تایوان در شرق آسیا و همچنین اوکراین و بلاروس در شرق اروپا است. در کنار هسته‌ای شدن کشورهای جدید، قدرت‌های هسته‌ای پیشین نیز در معرض هسته‌ای شدن قرار دارند. چین قرار است طی یک دهه آینده تعداد تسلیحات خود را از ۳۵۰ مورد فعلی به ۱۵۰۰ مورد برساند. این تغییر ضمن تحریک روسیه و آمریکا برای افزایش قدرت هسته‌ای خود، موجب تحریک هند شده و هسته‌ای تر شدن دهلی نوزین به نوبه خود منجر به تحریک اسلام‌آباد می‌شود.

دلیل موج هسته‌ای شدن چیست؟

هسته‌ای تر شدن جهان هرچند به دلیل تشدید درگیری‌های جهانی است، اما این مساله تنها یک عامل تحول به‌شمار می‌رود. این تغییر در این زمینه در حال وقوع است که بسیار مهم تلقی می‌شود. به دلیل سطح پیشرفت بسیار بالای فناوری و توانایی‌های فنی در جهان، بسیار دور از ذهن است که قدرت‌های هسته‌ای بتوانند انحصار هسته‌ای خود را که به مدت ۸ دهه تداوم داشته، ادامه بخشند. در اوایل هسته‌ای شدن جهان، استقلال مساله اصلی کشورها بود. آمریکا در سال ۱۹۴۵، روسیه در سال ۱۹۴۹، انگلیس در سال ۱۹۵۲، فرانسه در سال ۱۹۶۰ و چین در سال ۱۹۶۴ هسته‌ای شدند. این در حالی است که اندونزی در سال ۱۹۴۹، مصر و سوئد در سال ۱۹۵۶ و کشورهایمانند قزاقستان و اوکراین که عضوی از شوروی بودند در سال ۱۹۹۱ به استقلال رسیدند. غیر از قرار داشتن بخشی از کشورهای جهان در اولین سال‌های استقلال، تعدادی دیگر از دولت‌ها مانند سوریه، اتیوپی و لیبی در دست‌بندی‌های جنگ سرد قرار گرفته و تحت نفوذ یکی از دو ابرقدرت جهان قرار داشتند. افزایش تعداد کشورهای مستقل، یکی از زمینه‌های هسته‌ای تر شدن جهان است.

و تحریک کننده دیگر کشورهای منطقه برای حرکت به سمت برنامه تسلیحات هسته‌ای معرفی شده است، بر اساس اسناد دیپلماتیک افشا شده، ریاض تنها پس از آشکار شدن توان هسته‌ای رژیم صهیونیستی طی جنگ ۱۹۷۳، به سلاح هسته‌ای علاقه‌مند شد. رژیم صهیونیستی پس از شکست‌های ابتدایی اش طی جنگ ۱۹۷۳ در برابر ارتش مصر، به قدرت‌های جهانی از جمله آمریکا اطلاع داد در صورت تنگنا در جنگ از سلاح‌های هسته‌ای خود علیه مصر بهره خواهد گرفت. در کنار عربستان، خودمصری‌ها نیز برنامه تسلیحات هسته‌ای خود را آغاز کردند. این برنامه که مبتنی بر غنی‌سازی از سال ۱۹۸۱ کلید خورد. هرچند برنامه مصر به غنی‌سازی آزمایشگاهی محدود می‌شد اما بازرسان آژانس بین‌المللی انرژی اتمی بین سال‌های ۲۰۰۷ و ۲۰۰۸ آثاری از اورانیوم غنی شده را در تاسیسات هسته‌ای «انشاص» مصر در شمال شرق قاهره پیدا کردند. هرچند مصری‌ها بخشی از مسیر هسته‌ای شدن را پیموده‌اند اما با توجه به فشارهای سنگینی که به دلیل نزدیکی این کشور به اروپا و رژیم صهیونیستی به قاهره وارد می‌شد، آنها فعلاً از توسعه برنامه خود دست کشیده‌اند. ریاض اما همچنان مصر است. عربستان سعودی طی دهه ۱۹۸۰ با سرمایه‌گذاری مالی روی رژیم هسته‌ای عراق و پاکستان به دنبال خرید بدون ساخت سلاح هسته‌ای و صرفاً با کسب توانایی ساخت آن در صورت صلاحدید، به یک کشور «نهفته هسته‌ای» یا «در آستانه هسته‌ای» تبدیل می‌شود. این ظرفیت با توجه به کشورهای دیگری که به سمت چنین قابلیتی گام برداشته‌اند دچار تحولی طیفی شده است، به گونه‌ای که حتی کشورهایی که در این مسیر گام‌های ناموفق نیز برداشته‌اند، به دلیل اندک کردن بخشی از مسیر خود به سمت تسلیحات، می‌توانند به نوعی در چرخه چوب کشورها نهفته هسته‌ای دسته‌بندی شوند.

تلاش برای دستیابی به برنامه تسلیحاتی

کشورهایی از اروپایی از ایتالیا، هلند، اسپانیا و آلمان گرفته تا مصر در شمال آفریقا و عربستان سعودی در غرب آسیا تلاش‌هایی برای حرکت به سمت برنامه تسلیحاتی برداشته‌اند. در این میان هرکدام برنامه‌های خاصی را دنبال کرده‌اند. در حالی که برنامه کشوری مانند ایتالیا و آلمان اختصاصی است، هلند از همکاری‌های مشترک اروپایی برای ساخت تاسیسات غنی‌سازی نوبله بهره‌برده است. در غرب آسیا نیز پیش از همه عربستان سعودی مسیرهای متفاوتی را برای کسب سلاح پیموده است. برنامه سعودی‌ها که به تازگی وارد فاز جدی‌تری شده است، تا مدت‌ها همانند بخشی از راهبرد هسته‌ای نظام‌های سرنگون شده عراق و لیبی، بر خرید سلاح از کشورهای دیگر نبوده بود؛ البته به‌اندکی تفاوت، عراق در طول جنگ با ایران پس از آنکه تاسیساتش در پی بمباران تخریب شدند، خواهان خریداری دست‌کم یک سلاح هسته‌ای از فرانسه بود. لیبی نیز مدتی پیگیر خرید مستقیم تعداد کمی سلاح هسته‌ای از چین بود. هرچند عراق خود برنامه ساخت سلاح هسته‌ای از مسیر بازآوری سوخت مصرف شده را کنتر پیگیری می‌کرد و لیبی نیز با سانتر فیوژن‌های پاکستانی از طریق غنی‌سازی به دنبال بمب بود. برخلاف آنچه توسط رسانه‌های غربی مشهور شده بود دهه گذشته برنامه هسته‌ای ایران به‌عنوان اشاعه‌دهنده

برخی از کشورهای نهفته هسته‌ای (بر اساس تحقیقات موسسه ویلسون)

کشور	دوره	روش حرکت	نتیجه
استرالیا	۱۹۶۸	بدون غنی‌سازی	عدم انطباق
مصر	۱۹۸۱ - ۲۰۱۱	غنی‌سازی آزمایشگاهی	عدم انطباق
فرانسه	۱۹۵۷ - ۱۹۵۱	پلوتونیوم در مقیاس کامل	عدم انطباق
ایران	۲۰۰۳ - ۲۰۰۵	غنی‌سازی آزمایشگاهی	انطباق جزئی
ایران	۲۰۰۵ - ۲۰۱۰	غنی‌سازی در مقیاس کامل	عدم انطباق
ایران	۲۰۱۳ - ۲۰۱۵	غنی‌سازی در مقیاس کامل	انطباق حدودی
ایتالیا	۱۹۶۸ - ۱۹۵۰	غنی‌سازی آزمایشگاهی	انطباق جزئی
ژاپن	۱۹۵۷	بدون غنی‌سازی	عدم انطباق
ژاپن	۱۹۷۰ - ۱۹۶۴	غنی‌سازی آزمایشگاهی	انطباق بهینه
لیبی	۲۰۰۳	غنی‌سازی آزمایشگاهی	انطباق بهینه
کره شمالی	۱۹۹۴ - ۱۹۹۱	ظرفیت پلوتونیوم	انطباق بهینه
کره شمالی	۲۰۰۷ - ۲۰۰۳	غنی‌سازی آزمایشگاهی	عدم انطباق
پاکستان	۱۹۷۹ - ۱۹۷۸	غنی‌سازی در مقیاس کامل	عدم انطباق
عربستان سعودی	۲۰۱۵	بدون غنی‌سازی	عدم انطباق
کره جنوبی	۱۹۷۵ - ۱۹۷۴	بدون غنی‌سازی	عدم انطباق
آلمان غربی	۱۹۶۸	غنی‌سازی آزمایشگاهی	انطباق جزئی

